
SELSKABETS OPRETTELSE

MØNT- OG MEDAILLEKOMMISSIONEN 1739—42

»Den 13 Novemb: 1742 vare forsamlede i Hans Excellences Hr: Geheime ConferentsRaad von Holsteins Huuss, 1) Hans Excellence, 2) Hr: JustitsRaad Gram, 3) Prof: Pontoppidan 4) og Jeg, hvor det af Just:Raaden indgivne forslag om et Societatem Antiquitat: et Historiar: Patriæ at oprette blev oplest.« Med disse Ord indledes det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs første Forhandlingsprotokol, skrevet af den unge Sekretær i det danske Kancelli Henrik Henrichsen (senere Hielmstjerne, f. 1715), der i dette Møde blev udvalgt til at føre Protokollen i Selskabet. Paa den Dag lagdes Grunden til det Selskab, som nu i to Hundrede Aar med vekslende Styrke og Held har samlet Repræsentanter for dansk Videnskab og Kultur, og som i væsentlig Grad har bidraget til at gøre danske Videnskabsmænds Indsats kendt i fremmede Lande.

At det netop blev de fire ovennævnte Mænd, der dannede den første Begyndelse til Selskabet, beroede paa, at de i Forvejen var forenet i et Arbejde med Ordning og Beskrivelse af det kongelige Møntkabinet, et Emne som ogsaa paa mangfoldig Maade kom til at beskæftige Selskabet i en lang Aarrække efter dets Stiftelse.

Den kongelige Møntsamling blev grundlagt under Frederik III som en Del af det kongelige Kunstkammer paa Københavns Slot. Møntkabinettet blev beskrevet i Holger Jacobæus' Katalog over Kunstkammeret »Museum Regium« (1696), og senere fulgte andre Kataloger efter. Men Opgaven ved det kongelige Møntkabinet var ikke blot at ordne og beskrive den bestaaende Samling, men tillige at indkøbe nye Eksemplarer og at lade præge Medailler til Erindring om mindeværdige Begivenheder i Landets og i Særdeleshed Kongernes Historie. Indskrifterne paa disse Medailler, der oftest var paa Latin, og de billedlige Fremstillinger, der jævnligt hentede deres Motiv fra den romerske Kejsertid, fordrede Kundskaber, som man kun i ganske faa Tilfælde kunde vente at finde hos de danske eller fremmede Haandværkere, der skar Medaillerne. Det er da naturligt, om Kongen i Kredsen af lærde har udpeget een eller flere, der kunde tage sig af alle forekommende Spørgsmaal vedrørende Møntsamlingen og Udfærdigelsen af nye Medailler. Heri havde man allerede i nogen Tid haft et Forbillede i Frankrig, da det i 1663 i Paris stiftede »Académie des Médailles«, som fra 1716 fik Navnet »Académie des Inscriptions et Belles Lettres«, netop havde

til Opgave at finde Indskrifter og Emner til Ludvig XIV's »Histoire métallique«¹. Christian VI, der mere end nogen anden af sine Forgængere var levende interesseret saavel i Emnevalget som i den kunstneriske Udførelse af sine Medailler, valgte som Raadgiver sin Historiograf Hans Gram. At Kongen ikke har sparet sin Raadgiver, men tidligt og sent har henvendt sig til ham, ogsaa vedrørende de mindste Petitesser, findes der adskillige Vidnesbyrd om.

I Marts 1737 afgik den hidtidige Forvalter for det kongelige Kunstkammer ved Døden, og straks efter overdrog Kongen denne Bestilling til Portrætmaleren Johan Salomon Wahl, »hvorved vi spare 400 Rdlr., som Denne hidindtil unyttigen har nydt«². Før Wahls Overtagelse af Embedet blev der af en paa Kongens Befaling nedsat Kommission udarbejdet et Inventarium over alle de Sager, som fandtes i Kunstkammeret, deriblandt ogsaa over »Medaille-Kammeret«. Men allerede i Maj 1739, da Kongen købte Etatsraad Niels Foss' Møntsamling, maatte der igen foretages en Nyordning; og som det fremgaar klart af Kongens Breve til J. L. Holstein³ paa denne Tid, var det Holstein, der stillede Forslag om en Kommission til Ordning og Katalogisering af Møntkabinetet. Endnu før Købet af Foss' Møntsamling var helt afsluttet, skrev Kongen til Holstein den 6. Maj 1739, efter at have omtalt Spørgsmaal vedrørende Prisen for Foss' Samling: »Was er wegen einer Commission vorschläget, welche nachsehen könnte wegen der Doubletten, so auf der Kunst Cammer und zu Rosenberg sich befinden, so gefallet solches recht guht, so wohl was die Commission als die dazu ernandte Glieder betrifft, und hat Er ein solches Commissorium nur aufsetzen zu lassen, welches da bestehet aus Ihm, Professor Gramm und Kunstverwalter Wahl«⁴. Den 26. Maj skrev Kongen: ». . . Die Commission kan also nun nur gleich anfangen . . .«⁵, og den 27. Maj forelaa Kommissoriet til Holstein, Gram og Wahl, paraferet og formentlig konciperet af Holstein⁶.

¹ I Frankrig havde i øvrigt Richelieu i 1634 stiftet »Académie Francaise«, der for Frankrigs Vedkommende paatog sig de store Ordbogsarbejder, der ofte blev knyttet til de senere europæiske Akademier — ogsaa det danske — efter Forbillede af »Accademia della Crusca« i Firenze, oprettet 1582, det ældste endnu bestaaende italienske Akademi, der udgav en italiensk Ordbog. Aar 1666 stadfæstede Ludvig XIV Oprettelsen af det naturvidenskabelige Akademi i Paris »Académie Royale des Sciences«, der, sammen med alle franske Akademier, ophævedes 1793, men genopstod 1795 i »Institut de France«, der med sine fem Akademier omfattede alle Videnskabens Grene. — I England blev »Royal Society« i London det første Akademi af blivende Betydning. Dets Oprettelse modtog kgl. Stadfæstelse 1662, men Møderne føres tilbage til 1645 i Oxford. — Det ældste endnu bestaaende Akademi i Tyskland oprettedes 1652 under Navnet »Academia Naturae Curiosorum«, nu i Halle som »Kaiserlich Leopoldinisch-Carolinisch Deutsche Akademie der Naturforscher«. Aar 1700 stiftedes Akademiet i Berlin, »Brandenburgische Societet der Wissenschaften«, det senere »Preussische Akademie der Wissenschaften«, et Universalakademi, oprettet efter Leibnitz' Tanker og Planer.

² Brev af 26. Marts 1737 fra Kongen til J. S. Schulin (Mnemosyne, ved Jens Møller, Bd. III. Kbh. 1832. Anhang S. CI).

³ Som Regel har Breve fra J. L. Holstein til Kongen ikke kunnet findes.

⁴ H. F. Rørdam, Hist. Saml. II. Kbh. 1896. S. 427.

⁵ H. F. Rørdam, Hist. Saml. II. S. 432.

⁶ En Afskrift af Reskriptet beror i den kgl. Mønt- og Medaillesamling (trykt i G. Galster: Hans Gram og det kgl. Myntkabinet, Numismatisk Forenings Medlemsblad XIII, Marts 1933 og XIV, April 1933), tilligemed en Genpart paa Tysk; en Ekstrakt, skrevet med Henrichsens Haand, findes i Selskabets Arkiv.

CHRISTIAN VI

Formentlig malet af J. S. Wahl ca. 1730

Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab.

Kongens Befaling havde følgende Ordlyd:

»Christianus VI^{tus}

Vor synderlig Gunst til forn; Saasom Vi Allernaadigst ere sindede, et Mynt-Cabinet at lade oprette, Saa give Vi Eder hermed tilkiende, at Vi Eder denne forretning som Commissarier ville have opdragen, og at os Elskelig Hen. Henrichsen, Secriterer udi voris Danske Cancellie, skal gaae Eder udi denne Commission, som Skriver til haande;

Thi haver I, udinden denne Eder Allernaadigst anbefalede Commission, efter følgende Poster Eder allerunderdanigst at rette og forholde:

1. Ville Vi allernaadigst, at de paa vort Slot Rosenborg befindende Guld- og de paa Voris Kunst Cammer Værende Sølv-Medaillier, saavelsom de os af Elskelig EtatsRaad Niels Foss p. tilforhandlede nye Medaillier samles tilsamen, og af dennem samlig et Mynt Cabinet formeres.

2. Naar de paa Rosenborg-Slot liggende Medailler af Eder blifve foretagne og efterseet, skal det skee udi Slotsforvalterens, Os Elskelig Oberst Leutnant Langhorns Hos og Overværelse, som Eder alt hvis af Medailler paa Rosenborg forefindes, skal anviise, da hand og til Eder udi Commissionen skal indlevere de udi voris Regierings tiid hannem til forvaring, allernaadigst anbetroede Guld Medailier, til hvilcken Ende vi ville lade Oberst Leutenant Langhoren tilstille Nøglen til det Medaille Skab, hvorudi de ere forvarede; og, saa fremt der over de paa Rosenborg Slot forefindende Medaillier icke skulle findis nogen Catalogu, have i et udi hans overværelse, derover at lade forfærdige.

3. De paa voris Kunst Cammer og Under denne Kunst forvalter de Wahls inspection værende Sølv Medailier hafve J Eder, uden Videre forspørgelse, paa bemeldte Vores Kunst Cammer, til reglering, at foretage og bespørge.

4. De Nye Mynter, som Vi os af Etats Raad Foss have til forhandlet, skal af Eder samtlige imodtages og annames.

5. Ville Vi Allernaadigst, at dette Mynt Cabinet skal samles og indrettes paa Kunst-Cammeret hvortil dess en Jndretning findes beleiligst stæd.

6. Denne Eder Allernaadigst anbefalede Commission skal holdes paa Vores Kunst Cammer, hvor J ogsaa strax hafve at lade henbringe det Fossiske Cabinet men det paa Rosenborg Slot befindende Medailler haver J, efter Catalogum derover in loco hafver efter seet, eller, om Catalogo der over findes naar et Nyt af Eder bleven forfattet tiid efter anden, ligesom J med denne Eder Allernaadigst anfortroede forretning avancerer, til vores Kunst Cammer iligemaade at lade henbringe.

7. Dette Mynt-Cabinet, som Vi saaledis Allernaadigst Ville, at paa Vores Kunst Cammer, skal oprettes skal alleniste bestaae af een piece af hver sort, men alle dobletter skal paa Rosenborg Slot henbringes og leveres.

8. Over dette Vores Mynt-Cabinet Ville Vi Allernaadigst, at i forfatte et nyt Catalogum, ligesom J og

9. Over alle Eder forekommende dobletter et aparte Catalogum haver at giøre.

JOHAN LUDVIG HOLSTEIN

Malet af C. G. Pilo

Københavns Universitet.

Udi det Øvrige hafver J over hvis af Eder efter denne Vores Allernaadigste befaling blifver fortaget og forrettet, en formelig Act, under Eders hænder og Signetter, at lade forfatte, og til os allerunderdanigst indleve[re]. Dermed skeer vor Villie; Befalendes Eder Gud. Skrefvet paa Vort Slot Friderichsberg d. 27 Majj Anno 1739

Under vor Kongl. Haand og Signet

Christian R

I L v Holstein.«

Den Opgave, der stilledes med den kongelige Befaling, var altsaa i Korthed: 1) at samle de paa tre Steder anbragte Mønter og Medailler til eet Møntkabinet i Kunst-kammeret, 2) at udarbejde et nyt Katalog over det samlede Kabinet, 3) at forfærdige et Katalog over de fra Rosenborg modtagne Guldmedailler, hvis et saadant ikke allerede fandtes, og 4) tillige et Katalog over Dubletter. Et saadant Katalogiserings-arbejde var en oplagt Opgave for den nyoprettede Kommissions Skriver H. Henrichsen, der selv var en stor Møntkender. At det blev ham, der skulde udføre den kongelige Befaling, derom har vi et Vidnesbyrd i den Sørgetale, som C. F. Jacobi holdt over ham i Selskabet den 3. November 1780¹.

For at der lettere kunde arbejdes med Katalogiseringen, blev Samlingen overført til Arkivet i det danske Kancelli, hvis Oversekretær var J. L. Holstein. Her udarbejdede Henrichsen Kataloget over de danske Mønter og Medailler i Kabinettet samt over Dubletterne, efter at Ordningen var tilendebragt. Hele Arbejdet dermed var færdigt, før han i Sommeren 1740 begav sig ud paa en lang Rejse til Udlandet.

Efter Henrichsens Afrejse blev Hofpræst Erik Pontoppidan knyttet til Kommissionen, som i de følgende Maaneder paany gennemgik Samlingen og konfererede den med Henrichsens Katalog. I Marts 1741 synes Arbejdet at være afsluttet².

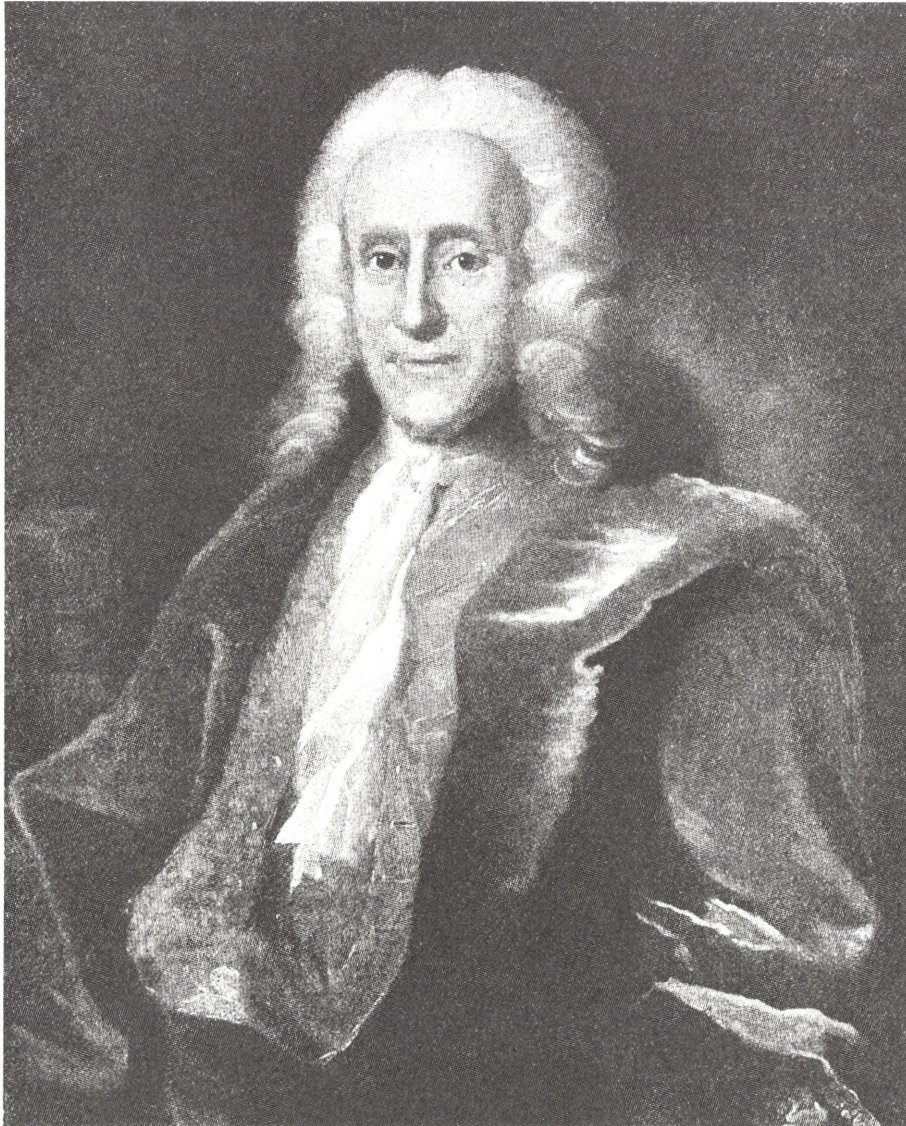
Men nu forelaa den nye Opgave: Beskrivelsen af de danske Mønter og Medailler, en Opgave, som senere nærmere præciseredes i det kgl. Reskript af 9. August 1741: »1). at alle Medailler og Mynter skulle i Kobber stikkes — 2). at den udførlige Beskrivelse tillige blifver historisk og det paa den Maade, som den franske Medaille-Bog af Lovis XIV³. 3). at Beskrivelsen blifver paa Dansk og Fransk, og trykt begge dele tilsammen under hver figur udj tvende Colonner. 4). at der begyndes med den Oldenburgiske Stammes Medailler.«

Det var en til Holland og derfra til Danmark indvandret fransk Adelsmand, kgl. Generaladvokat i sin Fødeby La Rochelle, Jean Blaise Desroches de Parthenay († 1768), som i Begyndelsen af 1741 indkom med sit Projekt om at skrive en Histoire Métal-

¹ C. F. Jacobis samlede Skrifter, udg. af M. Fr. Liebenberg. Kbh. 1817. S. 89.

² Skr. af 9. Marts fra Kongen til Holstein, H. F. Rørdam, Hist. Saml. III. Kbh. 1898. S. 68.

³ Med »den franske Medaille-Bog« hentydes til den i Paris i 1702 udkomne »Médailles sur les principaux évènements du regne de Louis le Grand, avec des explications historiques. Par l'Académie Royale des Médailles & des Inscriptions«.

HANS GRAM

Malet af Johan Hörner

Københavns Universitet.

lique de Danemarc (jvfr. S. 27). I den nærmest følgende Tid har de Parthenay forhandlet med J. L. Holstein om Planen, og Holstein har forelagt den for Kongen, som viste den stor Interesse. Dette fremgaar bl. a. af det ovenfor omtalte Brev til Holstein af 9. Marts 1741 og desuden af andre følgende Breve til Holstein. I et Brev af 29. Juni 1741¹ omtalte Kongen en Bestemmelse om Anvendelse af Pengemidler til Værket, og om Arbejdets Udførelse udtalte han bl. a.: »Die Arbeit wird wohl mit Verfassung, Correction und Nachsicht etwasz Müh und Arbeit machen; wen es Ihnen aber zu weitläuffig wird, können Sie andere Gelehrte, als Scheid, Woldicke, Möllmann, und couriosi, [als] Geh.Raht Raaben, Buchhalter Michelsen, Secretair Graa, Klou, zu Hülffe mitnehmen, sonderlich wen solche es, ohne Geld dafür zu verlangen, thun wollen . . .«. Den 29. Juli 1741 skrev Kongen²: »Wir wünschen, dasz die Samlung mit den übrigen wegen der Histoire metallique möge glücklich abgehen, und dasz sie etwasz guhtes beschliessen mögen, und erwarten davon den Auschlag«, og endelig i Brev af 2. August 1741²: »Was in der Medaillen Commission passiret ist, werden wir den wohl erfahren, wen sie weiter an uns einberichten.«

Samme Dag, den 29. Juli 1741, som førømtalte Brev fra Kongen blev sendt til Holstein, havde sidstnævnte sammenkaldt Medaillekommissionen til et Møde i sit Palæ, og her holdt Kommissionen i Tiden den 29. Juli 1741 til den 6. November 1742 10 Møder, hvorover Hans Gram i Henrichsens Fraværelse førte en Protokol, som endnu beror i Selskabets Arkiv³. Protokollen er førø under Forhandlingerne, og har derfor paa sine Steder et uordentligt Udseende. Den indledes med en Følgeskrivelse, hvormed Gram overdrager den og de dertil hørende Dokumenter til den da i 1742 hjemvendte Henrichsen.

I Efteraaret 1742 synes der at have været fuldt op at gøre i Mønt- og Medaillekommissionen. Planen for Møntbeskrivelsen var fastlagt, og i Oktober var Pladerne til de fire første Oldenborgske Kongers Mønter færdiggraverede, og man haabede at kunne afslutte Værket i Løbet af 2—3 Aar⁴.

Men samtidig med, at Mønt- og Medaillekommissionen førte Tilsyn med Møntbeskrivelsen og forhandlede om nye Medailler, var der Drøftelser i Gang om Oprettelse af et lærd Selskab i Lighed med det svenske Antikvitetsakademi⁵. I et Brev til Kongen af 14. Juli 1742 rejste Holstein Spørgsmaalet, formentlig efter forudgaaende

¹ H. F. Rørdam, Hist. Saml. III. Kbh. 1898. S. 79.

² H. F. Rørdam, Hist. Saml. III. Kbh. 1898. S. 83.

³ Trykt i Numismatisk Forenings Medlemsblad XIII, Marts 1933.

⁴ Hans Gram til Grev Chr. Rantzau 16. Okt. 1742, trykt i Breve fra Hans Gram, udg. af Herman Gram, Kbh. 1907. S. 225.

⁵ I Sverige oprettedes 1666 det første virkelige Akademi, »Antikvitetskollegiet« i Stockholm, et Samfund som paa flere Maader var Hans Grams Forbillede, da han stillede Forslag om Dannelsen af et dansk »Collegium Antiquitatum.« I Aarene 1692 til 1786 virkede Kollegiet under Navnet »Antikvitetsarkivet« og fortsattes fra 1786 i »Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien«. — I 1726 stiftedes »Kungl. Vetenskaps Societeten« i Uppsala som et Universalakademi, medens det i 1739 dannede »Svenska Vetenskaps Akademien« i Stockholm, efter Forbillede i »Royal Society« i London og »Académie des Sciences« i Paris, kun beskæftigede sig med Naturvidenskaberne. — Norge fik sit første lærde Samfund i 1760 ved Oprettelsen af »Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab« i Trondhjem.

ERIK PONTOPPIDAN
Ubekendt Maler
Frederiksborgmuseet.

Drøftelser med Kommissionens øvrige Medlemmer, og da især med Gram. Holsteins Brev er, saa vidt vides, ikke bevaret. Derimod kendes Kongens Svar af 16. Juli¹. Den Del af Brevet, som vedrører Forslaget om Oprettelsen af et lærd Selskab, lyder:

»Sein Schreiben vom 14ten Jul. haben wir wohl erhalten. . . . Er hat gantz recht darin, dasz es einem Lande Ehre und Hochachtung bey den Fremden macht, wen man gleich wie in Schweden die Antiquiteten, so sich im Lande befinden, bekant macht, und da Er Aufseher der Academie zu gleich mit ist, auch hierzu selber scheint Lust zu haben, so gehet es gahr wohl an, dasz man es hier so macht wie in Schweden, und wünschen wir, dasz Er diesen künftigen Winter dieses so nützliche Werck im Gange bringen möge; weil auch die jenige, welche hierzu das beste furniren sollen, es schon ohne Zulage thun werden, wie Er meint, so wird es üm so viel weniger kosten. Das Schreiben und die Ordnung derer Protocollen kan auch nicht viel kosten, wen nach Seinem Vorschlag die Secretairs der dänschen Cancelley hierzu genommen werden, welcher Er eine zimliche Anzahl hat, und kan dan mit der Zeit diejenigen, die darzu tüchtig, recht bey dem Archiv gesetzt werden, und, so wie sie sich distinguiren, einer oder der andere von den Secretariats Sporteln participiren kan.«

Den 6. November 1742 havde Mønt- og Medaillekommissionen holdt Møde, uden at det i mindste Maade blev antydet i Protokollen, hvad der forestod. Den 10. November afsluttede Gram Kommissionens Protokol og overgav den uden nogen skriftlig Motivering til Henrichsen. Bevæggrunden var imidlertid sikker nok. Da Kommissionens Medlemmer faa Dage efter, den 13. November, atter mødtes, var det ikke mere Mønter og Medailler, der blev behandlet, men et *Forslag fra Hans Gram om Oprettelsen af et Collegium Antiquitatum*.

Dette Forslag havde følgende Ordlyd²:

»1. §. Et *Collegium Antiquitatum*, saaledes indrettet, at det kand vorde Deres Kongl. Maj^t til fornøyelse og fædernelandet til Ære, bør hafve til Objectum, ikke alene de saa kaldede *Antiquitates* stricto sensu, hoc est, Monumenta vetera, Ritus antiquos, Leges, Constitutiones p. Reliquias paganismi & Papismi, Rem numismaticam, Lingvam Septentrionis priscam, og hvad mere ellers til Studium antiqua-

¹ Trykt in extenso i H. F. Rørdam, Hist. Saml. III. Kbh. 1898. S. 210—12.

² Originalen beror i det Kgl. Norske Videnskabers Selskab i Trondhjem. Den har tidligere været trykt i »Trondhiemske Blandinger. Et Tidsskrift udgivet af Niels Hofman Sevel Bloch.« Trondhiem 1804, H. 2. S. 176—187 og H. 3. S. 193—98. Hvorledes og hvornaar Manuskriptet er kommet til Trondhjem er ganske uopklaret; men det er hævet over enhver Tvivl, at Grams egenhændige Manuskript, mærket med N° 1, har været det første Bilag til Selskabets ældste Forhandlingsprotokol, i hvilken der ogsaa, hvor Forslaget er nævnt, er tilføjet: »Som følger hermed sub N° 1« (jvfr. ogsaa Grams Beretning om Selskabets Oprettelse S. 28). En Fotostatkopi af Forslaget beror i Selskabets Arkiv. Grams egenhændige Forslag er uden Dato og Signatur. Om Tidspunktet for Forslagets Affattelse kan kun siges, at det maa ligge mellem Juli og November 1742. I Forslagets § 8 Pkt. 7 nævner Gram, at han har tilendebragt sine »Animadversiones in Meursii Historiam Danicam«, som nu er bortsendt og paa Vej til Italien. Ifølge Grams Breve skete dette i Juli 1742 (Breve fra Hans Gram S. 222; Jens Møller, Hans Grams Levnet og Fortjenester. Kbh. 1810. S. 78). I »Biblioteca Harboiana«, Pars III. Havniæ 1784 er S. 126, Nr. 130 — under »manuscripta in quarto« — nævnt: »H. Grams Indretning til Videnskabernes Societet«.

HENRIK HIELMSTIERNE (f. HENRICHSEN)
Malet af C. A. Lorentzen efter Portræt af Jens Juel
Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab.

rium hører; men tillige ogsaa den hele Nordiske Historie, i særdeleshed Hvad Danmark og Norge, og derunder liggende Provincer og Lande angaaer. Paa lige Maade er det indrettet i Sverrige, og derfor kaldes *Collegium Historiarum & Antiquitatum*, tilregnende sig alt hvad saavel i de nyere, som i de gamle Historier, siden An. 1662. er skrevet og udgivet, som kand sees af den An. 1690. paa Latine og Svensk trykte fortegnelse. I Portugal hafver den nu regerende Konge K. Johannes V. stiftet et lige institutum, som kaldes alene *Collegium Historicum*, men befatter tillige i sig alle de samme Ting, som forommældt.

2. §. Til saadant et Verk, naar det skal blifve ved og hafve fremgang, behøves

1). Deres Kongl. Majestets Høye og Allernaadigste Approbation, samt Protection.

2). En Præses af Myndighed, der Self er Elskere og nidkiær Befordrere af bem^{te} Studiis.

3). Beqvemme Membra (a) til Raadførere og Censores, (b) til Arbeidere, og (c) til Medarbejdere og Handtlangere.

4). Materialia, og nogenlunde forraad af de Ting, hvormed og hvorudj der skal arbeides.

5). frie Trykning, af hvad som blifver elaboreret, og agtet værdigt at udkomme for Liuset.

6). Middel til dennem at underholde, som udfodres at gaae Verket til Haande, og samme udj Eftertiden at continuere efter de nu levendes afgang.

3. §. Hvad den *første* og *anden* Post anbelanger, da blifver vel derom ikke nogen Tvifl, at jo begge kunde vorde at forhaabe.

4. §. Til *Membra Collegii* motte først søges og hafves nogle, som af Erudition, Kundskab og Erfarenhed i *Studio Historiar. & Antiquitatum* vare bekiændte, der kunde (naar de ere her ved Stæden) bivaane de sædvanlige Sammenkomster, og med deres gode Raad gaae tilhaande; saavel som og af deres hafvende forraad communicere Materialia til Arbeidet. Dernæst de, som allerede hafve gifvet Prøver af deres Videnskab i Historier og Antiquitæter, og fremdeles kunde arbeide med større Application, naar de ved saadan Autoritet, Drift og Opmuntring blifve exciterede: Og endeligen nogle saa kaldede *Adjuncti* eller *Elèves*, til at hielpe udj Arbeidet, og matureres til at fortsætte dette saa nyttige Verk, samt andre dertil i efterkommende Tider at oplære.

Til disse tre Classes skulde jeg tænke, efterfølgende at kunde hafves, og agtes beqvemme:

1). ConferentzRaad *Rostgaard*, som, endskiønt ikke nærværende, dog med Raad og Daad, samt communication af adskilligt got og nyttigt, skulde kunde giøre saa fyldest, som nogen anden.

2). ConferentzRaad *Thott*, hvis Erudition og Curiosité, samt ugemeene Samling, af saavel fremmede Nationers som vore egne folkes Skrifter, ere bekiændte.

1. §. Et Collegium Antiquitatum, jaalendes
 indrøttat, at det end nokk deves Kongl. Majt.
 til fornygdse og forbedrslænde til det,
 som safor til Objectum, ikke alene de saa
 kaldte Antiquitates stricto sensu, hoc est,
 Monumenta Vetera, Ritus antiquos, Leges,
 Constitutiones p. Reliquias Paganismi & Pa-
 pismi, Rem numismaticam, Lingvæ Septen-
 trionis priscæ, og end uovr alle til Stu-
 dium antiquarium forre; Men tillige ogsaa
 den selv Nordiske Historie, i særdeleshed Saad
 Danmark og Norge, og endvidere liggende Provin-
 cer og Land angaar. Saa lige Maad er
 det indrøttat i Øverrige, og derfor kaldes Colle-
 gium Historiarum & Antiquitatum, hvor-
 grund sig alt end jaavel i de nyere, som
 i de gamle Historier, siden an. 1662. er forfærdt
 og udgivet, som end først af den an. 1690.
 paa Latin og Østnisk trykt fortrykkelse.
 I Portugal safor den end angivende Konge
 L. Johannes V. stiftet et lige Institut, som
 kaldes alene Collegium Historicum, men end
 der tillige i sig alle de saanne Ting, som formentlig

Hans Grams Forslag til Collegium Antiquitatum § 1.

Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Trondhjem.

3). EtatzRaad *Foss*.

4). Doct. *Marcus Wøldike*, der ogsaa in Antiquitatibus Patriæ, samt Lingvis Septentrionalibus, foruden sin anden Lærdom, hafver god Kundskab.

5). Prof. og HofPrædikant *Pontoppidan*.

6). Profess. *Ludvig Holberg*.

Begge disse Mænds Skrifter, in Historia Patria, ere bekiændte saavel uden- som indenlands.

7). Profess. *Anchersen*, Bibliothecar. Academ. Som baade udj sine Dissertationibus de Solduriis, som og in Castigationibus exterorum auctorum de Dania scribentium, har udviist sin Kundskab i bem^{te} Studiis.

8). Prof. *Bernhard Mølmann*.

9). Secreterer *Henrichsen*.

10). Secreterer *Kleve*.

Hvilke tvendes store Lyst og hidindtil erhvervede Kundskab, samt smukke Samlinger af Materiaux meget got kunde promittere.

11). Studiosus islandus *Jon Olafson*, som har været fordem Sal. Arnæ Magnæi amanuensis, og efter hans Død Stipendiarius Magnæanus, besidder en ugemeen Capacitet og Videnskab in veteri Lingva Septentrionali, samt Historia tam fabulosa quam vera antiquissima; hafver og adskilligt under hænde til at forfærdige, som meriterer at komme for Liuset. Hand er virkelig een af dem, som mand hafver meest at reflectere paa.

12). Studiosus *Jacob Langebek*, som er min Amanuensis og famulus in Bibliotheca Regia, der ligeledes hafver consecreret sig til bem^{te} Studia, Historiarum, Lingvæ & Antiquitatum Patriæ; Er og frem for andre vel øvet in Re Diplomatica.

13). Studiosus *Christian Frider. Wadskiær* ligeledes in historia & Lingva Patriæ vel øvet.

14). Studiosus islandus *Jon Martinsson*, som ogsaa nyligen er antagen til Stipendium Arnæ Magnæi; Er een af de beqvemmeste som kand findes, til gamle Skrifter og Diplomata at læse og forstaae, samt dennem tilforladelig at copiere.

5. §. Hvad dernæst forraaden af Materialier angaar, da motte den bestaae 1). udj saavel trykte Bøger, som Manuscripter, saaog gamle Brefve og Diplomatibus. 2). udj andre, fra Alderdommen os efterladte, og til vore Tider overblefne Ting, som pleye i Cabinetter at forvares. Af dette sidste slags er allerede en stor Deel at finde i det Kongl. KunstCammer; Maaskee og mere kunde andenstæds opdages ved Eftersøgning. Hertil hører og gamle Mynter, Sigilla &c.

Om det første Slags, som virkeligen er det betydeligste, og hvorpaa Hoved-Sagen beroer, (thj end ogsaa uden Bibliothequer og tilstrækkelig Bøger-forraad kand ingen Antiquitæter opliuses,) er efterfølgende Efterretning at gifve:

1). Hvad *trykte Bøger* angaaer, da er derpaa, saavit til dette institutum behøves, (da der dog behøves en overmaade stor Mængde og Antal af alle Nationers Historiske og Antiquariske Skrifter, til den ene Danske Nations Historie at forklare,)

ikke megen Mangel. Thj baade er det Kongel. Bibliothecque, saaog Bibliotheca Vniversitatis publica udj denne Classe Eruditionis temmelig vel forsiunede, ikke at tale om hvad som in privatis Bibliothecis hos een og anden af ovenbenævnte folk er at finde.

2). Af *Manuscriptis* er ved det Kongel. Vniversitet og i dets Bibliotheca, ved en særdeles Lykke og Destin, et saadant forraad forhaanden, at de Svenske ikke har haft det bedre, den Tiid deres Collegium Antiquitatum blef indrettet, og, (saavit som jeg erfarer af deres Catalogo, som mig er communiceret,) hafver det ey meget bedre endnu. Thj 1). Hafver Sal. Professor Arnas Magnussen testamenteret alle sine fra Jldbranden 1728. reddede Manuscripta, saavelsom nogle trykte Bøger til Vniversitetets Bibliothecque; og bestaaer samme Manuscripta mestendeels af saadanne Materier, som høre til at illustrere Historias, Leges & ceteras Antiquitates Septentrionis nostri. 2). Hafver jeg, efter Sl. EtatsRaad Bartholins Død, paa det Kongl. Vniversitets Vegne, tilforhandlet os ald den forraad af Manuscripter og Collectaneis, som bem^{te} Bartholins fader, den ypperlige lærde Thomas Bartholinus junior, fordum Archivarius Regius og Antiquitatum Professor, hafde efterladt sig, og findes nu samme ligeledes i bem^{te} Bibliotheca publica. 3). Er og nogle MSS^a andensteds fra didkomne, hvoriblant de fornemmeste, endskiønt ikkun faae, ere de af Græf Rantzau, nu StiftAmtmand i fyen, forærede. 4). Det Kongel. Bibliothecque er vel riig paa Manuscripter, men deriblant ere ikke ret mange, som til dette Studium blifver at bruge; Jmidlertid kand og tages til Hielp, hvad sammestæds er at finde.

6. §. Den Post om *frie Trykning* haaber jeg ingen Betænkning at skulde gifve. Thj først mener jeg, at det motte staae en hver Auctori frit for, self at raade derfor, enten hand vilde edere sit Arbeide paa egen Bekostning, eller overlade og sælge det til en Boghandler, hvis hand fandt betænkeligt self Bekostningen at udstaae. Naar det sidste ej kunde skee, nemlig at forlæggere ey fandtes, skulde vel Collegium kunde finde Middel, ved Subscription eller anden Maade, at forfremme Verkets publication, naar det fandtes lærdt og vel elaboreret. J Sverrige hafver Collegium Antiquitatum haft en egen særdeles Fond til alt saadant, nemlig sit eget Trykkerie, kaldet Typographia Collegii Antiquitatum, sin egen Kobberstikker og formskiærer, Dessinateur pp.

7. §. De *øfrige Middeler* til Verkets Befordring motte bestaae udj at lønne og underholde de Adjunctos og Handtlangere ved Verket, som u-omgængeligen behøves, hvis noget retskaffen got skal udrettes, og uden alt for lang Ophold og Venten afstædbringes. Ja, hvis Verket skal blifve ved til Eftertiden, maae her og, ligesom i Sverrige, besørgeres et bestandigt Etablissement for saadanne Personer, som ellers intet hafve at subsistere af, undtagen hvad de Tu Jslændere nyder af Stipendio Arnæ Magnæi, og hvad Jacob Langebek til deels har nødt af min Haand, og til deels af de Kongel. Koster i Communitetet der altid har lagt til Famulos

Bibliothecæ Regiæ, hvilke sidste nu for faae uger siden ere blefven ham fratagen, saa at hand blifver mig herefter til større Byrde og Bekostning. Jeg hafver endogsaa med ikke liden Bekymring ofte tænkt paa baade hannem og den anden Student Wadskiær, at de saavel af egen Drift og inclination, som og efter min Tilskyndelse hafve appliceret dem paa dette Studium historiarum & antiquitatum. uden at kunde see noget ringeste Haab til vist Brød for den efterkommende Tiid. Wadskiær hafver endelig naaet ved Medaille-Commissionen 100 Rdr., saalænge som det kand vare. Men hvad Langebek angaaer, da, naar jeg engang dør, veed Gud, hvad der skal blifve af ham; Thj, naar intet vist Haab og Etablissement sees, maae hand med ald sin habileté og Videnskab gribe til Betlerie i sin Alderdom, og jeg regne mig til Synd og Samvittighed, ey at hafve raadet ham til at blifve Præst, Degn eller Skolemester, heller end at slide sin Tiid i disse brødløse Videnskaber. J Sverrige derimod hvad som conserverer og har vedligeholdet Tingen, er den bestandige fonction, med tillagde og perpetueret Løn for enhver Elève og Med-Arbeidere i deres Collegio Antiquitatum. Disse hafve siden ascenderet, nødt Bestillinger, og blefven Membra i Collegio, naar de gamle afgik. Ligeledes er det ved Academie des Inscriptions & des Belles Lettres i Paris, ey at tale om de andre, e. gr. Academie Française, og Academie des Sciences, hvor altid de Personer, som bruges til det daglige Arbeide, blifve paa en bestandig fod salarerede. Skeer dette ogsaa her, kand og saadant et Collegium her blifve ved: Hvis ikke, vil det om faae Aar falde bort af sig self, og blifve til intet.

Eet got og mærkeligt Subsidium er ellers allerede hos os forhaanden, og virkeligen forud stiftet, dette Instituto til Befodring, saavit de gamle Norske og Jslandske Sager vedkommer. Samme bestaaer i Sal. Prof. Arnæ Magnæi priselige Testamente, hvormed det hafver saadan Beskaffenhed, som udj hosfølgende à-parte-forklaring mældes. Udaf hvilken forklaring, samt den Project af Foundation, hvilken jeg hafver hosføyet, kand erfares, at nu her hos os hafves bestandige Stipendia for Tvende Jslandske Studentere, som kunde arbeide i de ommældte Studiis, og være dygtige Medarbeidere i Collegio Antiquitatum, for saavit som sagt er. Udaf dennem hafver den ældste, nemlig Jon Olafsøn, om hvis Lærdom og habileté tilforne er talt, allerede en Deel Skrifter saa gotsom elaborerede, hvoriblant ere (1) Et stort *Lexicon Lingvæ veteris islandicæ*, (2) Et *Onomasticon Septentrionale*, (3) *Edda*, med mange Manuscriptis confereret, og mere complet, end Resenius den har udgifvet, (4) *Opus de Litteratura Runica* &c. Og er samme Jonas Olavius nu, efter min Anviisning, i Verk med at besørge *Snorronis Sturlæsonii gamle Historiam Norvegicam* med Manuscripter confereret, til en nye Edition, hvorefter alle ret kyndige Elskere af Nordiske Historier og Antiquitæter næsten i 100. Aar har forlængtes.

8. §. Endeligen at tale om *Arbeidet* og de *frugter* som kunde være at forhaabe af et *Collegio Antiquitatum*, synes samme uforgribeligen at kunde blifve, efter en Indretning, som hermed, under correction, indstilles:

1). At Collegii Membra i deres holdende forsamlinger, som menes at kunde være engang hver Maaned, raadslaer og beslutter hvad for Partes i Vores Historier og Antiquitæter een eller anden af Membris skulle foretage at illustrere.

2). Disse Partes motte være enten en viss Materie af Historien eller Antiquitæter i en Tractat at udarbeide, eller og en Bog eller Auctorem, af de hidindtil u-trykte, at edere.

3). I hver forsamling skulle de, som saadanne Partes hafve paataget, forklare, hvorledes og hvorvidt de dermed ere avancerede, og deraf virkeligen fremvise Prøver, samt, efter de Parisiske og andre Academiers Skik, forelæse eller recitere, item lade sig af Præsiden og de øfrige Membris herudj raadføre.

4). Tvende af Membris Collegii skulle være Censores af hvad som er blefven elaboreret og færdigskrefvet til at trykkes; Og naar een af disse Censoribus er self Auctor, da en anden at udnævnes til at censurere hans Arbeide. Efterat de tvende Censores hafve erklæret sig, enten med at approbere Skriftet, eller at erindre, hvad derudj endnu fattes, staaer det til Præsidenten i Collegio at decidere; saasom og hans endelige Approbation maae hafves, førend noget Verk kommer i Trykken.

5). En hver Auctori forbeholdes, at bruge sit Nafn for sit Arbeide, (ligesom det stædse andenstæds, saavel i frankerige, som i Sverrige skeer,) saafremt hand det hafver self udarbeidet. Skulde han og vilde fordølge sit Nafn, blifver det ham tilladt.

6). For at tilkiændegifve, saavel for uden- som Jndenlandske, at Auctor er Membrum Collegii historiarum & antiquitatum Danici, skal paa hvert Skrift, som i saa Maade udgifves, staae paa Titel-Bladet et insigne eller Mærke stukket i Kobber, (paa den Maade som Vniversitetets Vaaben paa Professorum Disputatzer, og som Theatrum Sheldonianum paa de Oxfortske Bøger,) som kunde være en

Devise, med den Omskrift: COLL. HIST. ET ANTIQQ. DAN. NORV. item .

7). Saafremt ikke andet straxen hafves paa rede hænder, da kunde af de første Pensis historicis & antiquariis blifve *Historia Knyttlingorum seu Canutidarum Regum Daniæ*, hvoraf Texten med Latinsk Version allerede er trykt, og fattes alene at elaborere notas dertil, hvilke jeg har mottet lade ligge saalænge, indtil jeg fik absolveret og til Ende bragt mine Animadversiones in Meursii Historiam Danicam, hvilke nu alt ere bortsendte og paa Veyen til Jtalien.

8). Saa kunde jeg dernæst proponere mit forsæt, inden kort Tiid at edere *S. Wilhelmi Abbatis Ebbelholtensis Epistolas*, skrefne største Delen her i Landet circa an. 1200. og henhørende til Kong Canuti VI. i Danmark og Kong Philippi Augusti i frankerige deres Historier. Til hvilket Verk, som kunde blifve circa 16. ark in quarto, jeg hafver allerede en Deel notas færdige, og eyer self af bem^{te} Epistolis, nunquam antehac editis, trende Manuscripter, foruden de som findes i Sl. Thomæ Bartholini Samling.

9). Naar den Jslandske Stipendiarius Jon Olafson kand blifve færdig med de Collationer til Snorronis Sturlæsonii Historiam, motte paatænkes og besorges den

nye Edition af samme ypperlige Verk, og derforuden bem^{te} Jon Olafson at fortfare med sit *Lexico Lingvæ veteris*, hvilket, naar det kommer i Stand, vil blifve ulige bedre og lærdere, end det som Olaus Verelius, (den beste Mand som de Svenske har haft i deres Antiquitæts Collegio,) hafver skrefvet, under den Titel: *Index veteris Lingvæ Scytho-Scandicæ sive Gothicæ* (da det dog er hverken Scythisk eller Gothisk, men pur gammel Norsk og Jslandsk,) og er efter Verelii Død udgifvet af Olao Rudbeck an. 1691. in folio.

10). Professor Mølmann hafver de gamle Leges Danicas & Norvegicas allerede for nogen Tiid paaarbejdet, og blifver et Opus excellens, naar hand faar det absoolveret.

11). Een af Membris eller flere motte foretage Rem nummariam veterem Daniae & Norvegiæ at opliuse.

12). Saa maae og tænkes paa Middel, til at opliuse den gamle Nordiske Geographie, nemlig de Locorum, vrbium, pagorum, arcium &c. situs, som næfnes i de gamle Historier, og nu for alle end og for de lærdeste ere ubekiændte og plat forglemte. Herover klager ikke alene endeel fremmede Skribentere, men end ogsaa vore Nordiske Thormodus Torfæus, saa stor Mand og saa lærd som hand ellers var, har herudj viist sin store Mangel. Sl. Arnas Magnæus klagede det samme, D. Erich Benzelius Biskop i Linkiöping (den lærdeste Mand af de nu i hele Norden levende,) har een og flere gange erindret mig derom, at besørge den Post fornemmelig, naar en nye Edition af Snorre Storlæsson skulde udgives. Og de Tydske, samt franske hafve haft megen Møye og langvarigt Studium, inden de har kundet faaet deres Lands gamle Geographie, & Geographiam medii ævi, i nogenledes Stand.

13). Flere Partes kunde vel paafindes, men overlades for denne Gang, til nærmere Eftertanke og Deliberation i de forventende Sammenkomster. Jmidlertid er dette vist, at Materier aldrig kand fattes: Thj 1). Er her et got Antal af MSS^{is} og Diplomatus endnu u-ederet. 2). Er vore Historier fulde af adskillige u-rigtigheder, som opdages, naar mand confererer dem deels med Monumentis ineditis, deels med fremmede, neml. Tydske, frandske, Engelske &c. Skribentere, hvoraf mange efter Saxonis, Hvitfelds, Pontani og deres Efterfølgeres Tider ere blefne bekiændte.

Allerede i Selskabets første Møde den 13. November¹, hvor alene Grams Forslag behandlede, blev Forslaget paa flere Omraader ændret og visse Punkter udsat til senere Afgørelse. Af størst Betydning var det, at den foreslaede Retningslinie for Selskabets Virksomhed blev ganske forandret: fra at være et Kollegium til Fremme af de nationale Antikviteter og den nordiske Historie blev det til et mere universelt

¹ I J. L. Holsteins Dagbogsoptegnelser for 1742 (Ledr. 4° 444 i det kgl. Bibliotek) skriver Holstein under *Tirsdag* den 13. November: »à 2¹/₂ heures j'ai diné, parti avec quelques uns et la société des savans a commencé, où Mr de Gram, Mr Pontoppidan et Mr Henrichsen l'ont projeté chez moi«. Derefter har Holstein overværet en Bryllupshøjtidelighed, og efter Kl. 7 har han souperet hjemme. Mødet i Selskabet synes derfor ikke at have kunnet være af længere Udstrækning.

Societet til Dyrkelse af Videnskab i Almindelighed. Om denne Ændring af Planen giver den af Henrichsen førte Forhandlingsprotokol følgende Oplysninger:

»Den 13 Novemb: 1742 vare forsamlede i Hans Excellences Hr: Geheime ConferentsRaad von Holsteins Huuss, 1) Hans Excellence, 2) Hr: JustitsRaad Gram, 3) Prof: Pontoppidan 4) og Jeg, hvor det af Just:Raaden indgivne forslag om et Societatem Antiquitat: et Historiar: Patriæ at oprette blev oplest. Det behagede Hs Excellence præliminariter at give tilkiende, at Hs Majesteet gierne saa at et saadant lærdt Societeet blev oprettet og at Hs Majesteet allereede hafde givet sin naadigste approbation til det af JustitsRaad Gram indgivne forslag; som effter Hans Excellences og de tilstædeværendis overleggelse alleene blev forandret i følgende Poster¹.

1 Post. i stæden at der i forslaget alleene er meldet om et Societeet til at forfremme fædernelandets Antiquiteter og Historier; saa blev det holdet for got ei at binde Sig til nogen vis videnskab alleene, men at der i dette Societeet kunde tracteeris om alle Sciencer og videnskaber i almindelighed, men om fædernelandets Antiquiteeter og Historier at oplyse i særdeelighed. Det blev og ad interim udsat at give dette Societeet noget vist navn.

2den Post indeholder generalia media til dette verks forfremelse, som siden forklaris.

3die Post har sin Rigtighed, da mand allereede har Hs Majesteets naadigste approbation og ligeleedes en saadan Præses som i den 2den Postes anden punct omeldes.

4de Post blev saaleedes forklaret, at dette Societeet skulle deelis i 3 Classer, den første skulde bestaa af membris honorariis, hvortil mand kunde inviteere Conf.Raad Rostgaard, Conf.Raad Tott og EtatsRaad Foss, den anden Classe skulde bestaa af membris ordinariis hvortil følgende blev holdt for beqveme, Prof. Wøldike Prof. Pontoppidan Profes. Scheide, JustitsRaad Gram, Professor Holberg, Prof. Anchersen, Prof. Mølman og Henrichsen, hvilken sidste blev udvaldt til at føre Protocollen ved Societeetet. Om Mons: Hee blev og talt, som in Physicis [&] Mathemat[icis] er verseret. J [!] den 3die Classe skulde bestaa af Adjunctis, som kunde gaa de to første Classer tilhaande i arbeidet, og til den Classe holdt man følgende for skikkede Studiosus Islandus Jon Olafson, Studiosus Jacob Langebek Studios: Christ: Frid:Wadskiær, Studios; Island: John Martinsson Studiosus Moller.

5te Post om Materialier saavel Skrevne som Trykte har sin Rigtighed.

6te Post om fri Trykk bliver og effter forslag approbeerit.

7de Post. Paa de af adjunctis som ellers intet har at subsistere af skall der blive tænkt.

8de Post 1ste art: Samlingerne kunde holdes om Vinteren hver 14de Dag eller saa ofte Præses effter omstændigheederne fandt for got, og om Someren naar Præses behagede.

¹ I Marginen er tilføjet: »N° 1«. Paa modsat Side staar »Som følger hermed sub N° 1« (jvfr. S. 10. Anm. 2).

i den 4de punct, blev holdt for got at udelukke det om censors.

8 P. 6te punct. Hvad Devisen paa Societeetets insigne skall være blev til videre udsatt.

7 punct. Justits Raad Gram lovede at give Knytlingorum historiam ud og Prof: Pontoppidan lovede continuation af sin Kirke Historie.

9 P. Det blev og resolveerit at mand siden, naar man saa med hvad fremgang verket gik for Sig, kunde admitteere andre habile mænd i Hs Majesteets Riger og lande til at være membra i dette Societeet.

Endelig blev og vedtagen, at Jeg til neste Samling skulle forfatte et schema af Hr: JustitsRaad Grams indgivne forslag, og af disse saa resolveerede forandringer¹.«

Til Selskabets andet Møde, som holdtes otte Dage senere, den 21. November, havde Henrichsen udført det lovede Skema over Grams Plan og de ønskede Forandringer. Dette Protokolbilag, mærket N° 2, foreligger lige saa lidt som N° 1 i Selskabets Arkiv, og denne første Ordning af det nystiftede Selskab maa anses for tabt. I det nævnte Møde foretoges kun en enkelt Ændring i den reviderede Plan (jvfr. Mødeprotokol nedenfor S. 21).

At der forelaa en direkte Sammenhæng mellem Grams Forslag om et Collegium Antiquitatum og Oprettelsen af et Societet omfattende mange Videnskaber var ikke umiddelbart indlysende. Selskabets senere Medlem og Historieskriver Professor Jens Møller, der udgav en Levnedbeskrivelse af Gram (»Hans Grams Levnet og Fortjenester, fremstillede i en Forelæsning i det skandinaviske Litteraturselskab«, Kbh. 1810), turde i dette Skrift ikke paastaa, at Videnskabernes Selskab var fremgaaet af Grams Forslag, om end i en udvidet Skikkelse (Mnemosyne Bd. IV. Kbh. 1833. S. 8). I Skriftet S. 78 omtaler han saaledes Grams Forslag, »hvilket blev indgivet til Kong Christian VI, men ulykkeligvis ikke iværksat«. Efter en Omtale af de betydelige Omkostninger, som Grams Forslag vilde medføre, og som kunde være Aarsagen til Regeringens Tilbageholdenhed, fortsætter Møller: »Maaskee ansaae ogsaa Kongen og Grev Holstein et saadant Collegium for undværligt, da Videnskabernes Selskab, som just ved samme Tid blev stiftet, fik en historisk Klasse. Imidlertid maa Gram, da han skrev Forslaget, have haft noget Haab om dets Realisation, da han tillige deri angiver de første Skrifter, som Collegiet skulde udgive, hvoriblandt ere af hans egne, Knytlinga-Saga og Abbed Vilhelms Epistler med Anmærkninger. Uagtet dette Collegium ei blev andet end et pium desiderium, saa vil jeg dog, siden Gram tænkte sig det opfyldt, og i Detail har udkastet dets Constitution, i det mindste anføre de af ham til alle tre Classer foreslagne Medlemmer.« I »Jacob Langebek's Levnet«, Kbh. 1819, kunde Prof. Møller sige, at det højst sandsynligt var i Anledning af Grams Forslag, at Videnskabernes Selskab stiftedes; og i sin Beskrivelse af Selskabets Historie i dets første to Decennier (Mnemosyne Bd. IV. Kbh. 1833) havde han ændret sin Opfattelse helt i Overensstemmelse med de første Forhandlinger i Selskabet: at Grams Forslag var Grundlaget for Selskabets Oprettelse og følgende Virksomhed.

¹ I Marginen er tilføjet: »N° 2«.

Med Grams ændrede Forslag som Rettesnor begyndte Selskabet herefter sin regelmæssige Virksomhed, og af Protokollen for de nærmest følgende Møder fremgaar det, med hvilken Energi der blev taget fat af de faa Medlemmer, hvoraf Selskabet bestod, saaledes at der kunde træffes Aftaler om Udgivelsen af flere vigtige Arbejder. Det kan da ikke undre, at Mønt- og Medaillekommissionens Virksomhed, der i og for sig skulde fortsættes, i de første Møder under de nye Forhold maatte træde noget i Baggrunden.

Selskabets Møder 21. November 1742 til 8. Januar 1743.

Efter den af H. Henrichsen førte Forhandlingsprotokol.

»Den 21 Novemb: vare JustitsR. Gram Prof: Pontoppidan og Jeg igien forsamlede i Hans Excellences Huuss, og blev da først det Schema oplest, som ieg af JustitsRaadens forslag og af de i den første Samling resolveerede forandringer hafde forfattet; hvori intet blev forandret, uden alleene i den 1ste Post hvor der iblant objecta som der i dette Societeet skall tracteeris blev tilsatt, alt hvad som hører til Histor: Naturalem Daniae et Norvegiae. Dernest proponeerte Hr: Justits Raad Gram, at mand undertiden kunde tage nogle Problemata for Sig, og een eller anden af membris forsøge paa at solveere dem, hvortil JustitsRaaden vilde i neste Samling gjøre en Begyndelse og sige sine Tanker over et saadant Problema. Endelig fremlagde Hans Excellence en trykt Prøve af Møllers Cimbria Litterata¹ baade in Folio et Quarto, paa stoort Papiir, men som mand befandt at denne Sort Papiir vilde falde alt for kostbar, paatog Prof: Pontoppidan Sig at tale med Just: Raad Lichtenbergs fuldmægtig som haver adskillige Sorter Papiir at selge som komer fra Hans Principals Fabrique i Jylland, hvor Prof: Pontoppidan formeente mand kunde faa Papiir, som mand kunde være tient med til dette verk for en billig Priiss.

Den 27 Novemb: 1742 vare JustitsRaad Gram Prof: Pontoppidan og Jeg igien forsamlede i Hans Excellences Hr: Geheime ConferentzRaad von Holsteins Huuss, hvor ieg bragte med mig og opleste det overslag som det Kongel: Weysenhusens Bogtrykkere Kisel hafde giordt hvormeget Mollers Cimb: Litterata vilde koste i Papiir og Trykkerløn, baade naar man tog af det smaa og af det stoore Papiir; Det blev da holdet for meest fordeelagtig at trykke bogen paa det stoore Papiir,

¹ Johs. Mollerus (*Johannes Moller* (1661—1725), Rektor i Flensborg): *Cimbria literata sive Scriptorum Ducatus utriusque Slesvicensis et Holsatici, quibus et alii vicini quidam accensentur, historia literaria tripartita*. Tom. I—III. Cum præfatione Joannis Grammii nec non indice necessario. Havniæ 1744. Fol. (udg. af Olaus Henrik Møller). Trykt paa Vajsenhusets Bekostning og Forlag. Grams Fortale er dateret 28. Febr. 1744, en Dedikation til Kong Christian VI er underskrevet med Selskabets Navn »Societas bonis artibus promovendis dedita.« Fortalen forelagdes af Gram i Selskabets Møder 24. Februar og 2. Marts 1744.

300 exemplairer paa det hviide, og 700 Exemplarer paa det graaagtige, ligeleedes blev det vedtagen, at bogen skulde trykkes in Folio og med saame Typis som Prøven er, og at Kisel herefter skulde forfatte en ny beregning, saasnardt accordten med Drevitz var sluttet hvad Hand skall have for Papiiret.

JustitsRaad Gram fremlagde et Problema i voris Danske Historie De Canuti M: Regis Anglorum et Danorum peregrinatione Romana, utrum referenda ad annum Christi 1027 an an[.] 1031.

Problema følger herhos tegnet N° 3. JustitsRaaden paatog sig at solveere det; og give sine Tanker derover paa Dansk¹.

Den 4 Decemb: 1742 vare vi igien forsamlede i Hs Excellences Huuss, hvor det blev vedtagen at la Rocches² arbeid angaaende Hs Majesteets Reise til Norge, som Hd stikker i Kobber, skulde i voris Samlinger foretages, og efftersees hvorleedis arbeidet gjøris.

Saa blev det og fastsat at de Skrifter og Piecer, som af membris i dette Collegio udarbeides og forferdiges, kunde naar de engang bliver trykte, staa Pele Mele iblant hinanden, ligesom in Act: Liter. Svecie et Berolinens: og som i Memoire & Trevoux³.

Den Ellefte December, vare De forhen meldte og desuden Hs Høyerværd: Doctor Wøldike den første gang, forsamlede i Hans Excellences Huss; Monsieur Du Wahl var og tilstede for tillige at [give] sine Tanker om Sr Rocches arbeid;

Endel af Hands allerede forferdigede Kobber Plader blev derpaa effterseet og confereeret med Tegningerne; Og som det blev befunden, at Hand her og der ei nøie hafde effterfuldt Tegningerne, og paa den anden Side at Hand ei saa tydelig som skee burde, hafde distingveeret og exprimeret vand, land, lufften etc., blev Hand af Hans Excellence derom paamindt, for at rette det i de Plader som allerede vare giordt, og som skulde gjøris; Hand blev dernest tilsagt at komē igien til i dag 8 dage, og tage med Sig alt hvad Hand hafde ferdig; Jeg proponeerte derpaa om ei Justits Raad Ramus, som baade Self kan stikke noget i kobber og som er en stor kiendere af deslige Ting, kunde i neste Samling være tilstede med for at sige sine Tanker om Rocches arbeid, hvilket af Hans Excellence blev aproberet.

Den 18 Decemb: vare vi forsamlede hos Hans Excellence, hvor JustitsRaad Ramus og Kunstforvalteren Mons: Duvahl og vare. JustitsRaad Ramus bragte

¹ Teksten mærket »N° 3« beror i Selskabets Arkiv. Gram løste selv den stillede Opgave og begyndte Op-læsningen af Besvarelsen i Mødet 21. Januar 1743. Besvarelsen blev trykt i »Skrifter« Bd. I. 1745. S. 25—54 under Titlen: »Om Kong Knud den Stores Reise til Rom, hvad Aar den er skeet.«

² *Bartholomæus Rocque*, Kobberstikker fra Genève, tidligere indkaldt for Stikning af Kobber til det paatænkte Værk om Christian VI's Rejse i Norge 1733.

³ De sidstnævnte er formodentlig det franske Akademis Publikationer.

med Sig nogle af kobber Pladerne til Resenii Atlas¹, som nylig vare fundne paa Proviant-Gaarden iblant gammel kobber, /:hvor De effter branden har været hensat:/ for at viise Hans Excellence dem; Jeg proponeerte, om ei et par af de Plader, som vare meest beskadigte kunde henbringes til en kobberstikker tillige med bogen Resenii Atlas; for at gjøre dem til rette dereffter, da man kunde siden gjøre et overslag baade om disse Plader kunde repareres, og hvormeget det vilde koste; Det blev derpaa aftalt, at Hr: Professor Pontopidan som har et Exemplar af Resenii Atlas, vilde tale med Kaabberstikkeren Tiil², for at gjøre nogle af disse Plader tilrette.

Dernest blev Sr Rocches arbeid foretaget og endeel af Hans Plader som vare aftrykte effterseet af JustitsRaad Ramus, som fandt en Hoben at udsette derpaa; hvilket alt blev Rocche sagt af Hans Excellence, paa det Hand kunde corrigere det. Endelig som mand befandt at Hand tog alle de letteste Tegninger og udstak, men de Tungere og vanskeligere gik Hand forbi, blev det aftalt, at Ham, naar Hand igien kom i Samlingen, skulde forelægges een af de meest difficile Tegninger for at stikke den i kobber, og gjøre den gandske ferdig. Da mand dereffter vilde tage nærmere mesurer.

Den 8 Januarij 1743 vare JustitsRaad Gram, JustitsRaad Ramus Doctor Wøldike Prof: Pontoppidan og Jeg forsamlede hos Hans Excellence Geheime Confer:Raad v. Holstein.

P. Pontopidan hafde de af Resenii Plader med, som af Tiil vare giordt til Rette, tilligemed aftrykningen; men da endeel af Pladerne ere aldeelis spolerede, saa ere aftrykningen paa mange steder aldeelis ukiendelig.

Dernest blev Rocches arbeid foretagen hvor Mons: Fosi³ som har giordt endeel af tegningerne var tilstæde for at see hvorvidt Tegningerne vare af Kobberstikkeren effterfuldte, og hafde Hand paa de meeste af dem at udsette. Jeg giordte derpaa Erindring efter det som i sidste Samling var resolverit om Der ei skulle forelægges Sr Rocche en af de vanskeligste Tegninger, som Hand burdte gjøre gandske ferdig, Mons: Fosi paatog Sig derpaa, at gjøre den Afteigning endnu nettere og med større fliid, som siden skulde leveris Sr Rocche for at afstikke den.

Dernest fremlagde ieg i voris Samling en liden Piece, som var en Beskrivelse paa 6 danske Myndter og Medailler, som ieg paa min udelands Reise er komet over og underdanigst presenteret Deris Kongel: Majestet saasom samne Piecer ei tilforn fandtes i Hans Majestets Cabinet; Det blev da vedtagen, at samne beskrivelse skulle oplesis i dag 8 dage i Samlingen.

Det blev da ved den Leilighed af JustitsRaad Gram proponerit, at mand hver

¹ *Peder Hansen Resen* (1625—1688), Prof. ved Univ. i Kbh. — Materialet til hans »Danske Atlas« brændte 1728 paa Universitetsbiblioteket, hvor det opbevaredes. Der forelaa dog Afskrifter af Teksten og Aftryk af Pladerne.

² *Johan Herman Thiele*.

³ *Jacob Fosie* (1679—1763), Tegnemester, Organist ved Holmens Kirke i Kbh.

gang man kom i Samlingen burdte have noget at oplese, som af een eller anden af membris var elaborerit hvilket og af Hans Excellence og de tilstede værende blev aproberit.«

Som omtalt i Protokollen for det første konstituerende Møde (S. 19) havde Kongen allerede givet sin naadigste Approbation til Grams Forslag, idet han gerne saa, at et saadant lærd Societet blev oprettet. Den kongelige Approbation havde paa ingen Maade Karakter af en Konfirmation paa en Fundats. Men det er muligt, at der fra Holsteins Side har været tænkt paa at bringe Selskabets Tilværelse i en fastere Form og at knytte det stærkere til Kongemagten, bl. a. fordi det nye Selskab maatte have økonomisk Støtte for Udførelsen af flere af de foreslaede Opgaver. Dette ses bl. a. af et Brev af 29. December 1742¹, hvori Kongen skrev til Holstein:

»Sein Dessen², so Er hat mit Einrichtung einer gelehrten Societet, finden wir sehr gut und loblich und wünschen, dasz Er solches moge zu Stande bringen; es wahre Schade, wen dieses guhte und nützliche Werck ausz Mangel des Geldes solte in Stecken gerahten. Wir wollen gerne so ab und zu etwasz dazu geben, und kam man 1000 Rthl. wohl annehmen und diesem guhten Wercke witmen, wen der Possessor von Raschenburg solche für den Cancelley Rahts Character geben will; aber am besten währe es wohl, wen man ein grösseres Capital samlen könte üm das Werk auf einen beständigen Fusz zu setzen. Wasz die Order angeht wegen Sammlung dieser Societet, so kan Er solche nur, wen Er es und wie Er es nohtig findet, aufsetzen lassen.«

I de foran citerede Møder til og med 8. Januar 1743 havde Drøftelserne tilsyneladende helt drejet sig om Selskabet og de mange nye Opgaver, medens Medlemmernes Virksomhed som Mønt- og Medaillekommission maatte træde i Baggrunden. I Mødet 15. Januar blev denne vigtige Del af Selskabets Virksomhed atter berørt ved Oplæsningen af den kongelige Ordre af 11. Januar 1743³, stilet til Holstein »med flere udi den Commission, ang. de danske Myndter og Medailler«, og hvori Kongen bevilgede 1000 Rdl. af Partikulærkassen for deraf at bestride de behøvede Udgifter ved de danske Mønters og Medaillers Udstikning.

Samme kongelige Reskript af 11. Januar 1743 indeholdt imidlertid tillige et af Kongen anbefalet Forslag om Selskabets fremtidige Tilværelse. Selv om der heller ikke hermed blev givet nogen Konfirmation paa en vedtaget Fundats, var den kongelige Skrivelse med dens Tilsagn om Protektion og økonomisk Støtte dog som en Besegling af Selskabets Oprettelse. Den sidste Del af det kongelige Reskript, der omhandlede Forslaget, havde følgende Ordlyd:

»Saa skulle dette end ogsaa være os kiært, hvis J, foruden denne Eders ommelte Forretning, ville tillige og ved selv samme leilighed, allerunderdanigst være

¹ H. F. Rørdam, Hist. Saml. III. Kbh. 1898. S. 225.

² Der findes intet Brev fra Holstein herom.

³ I Selskabets Arkiv.

betænkte paa, endnu at gaa videre, og at foretage Eder fleere deslige ting at besørge, besynderligen ud af saadanne lærde og nyttige Materier, hvilke J kunde skionne at være os til behag, Fæderne Landet og nationen til ære, og videnskaberne til Jllustration og forbedring. Her iblant J først og fremmest maa lade Eder være angelegen, alt hvad som til vore Rigers og landets Historier baade i almindelighed og i stykke viis, samt til dens Geographie, Sprogene, og alle gamle saavelsom og nyere Sager henhører, være sig hvad som helst deraf enten allerede maatte være Eder bekiendt, eller ved nøyere eftersøgning, fliid og studering fremdeeles kunde opdages, at J da alt saadant tiid efter anden udi Eders jevnlig-holdende forsamlinger, under din Geheime Conferentz Raad von Holsteins præsidio og direction, frembringer, og siden med hinanden overlegger, hvad som maatte være tienligt, samt anstændigt, deraf at udgive for lyset; Til hvilken Ende det ogsaa skal staa Eder frit for, at udvelge og til Eder at tage andre udi videnskaber og lærdom kyndige og erfarne mænd, saadanne, som J selv holde for beqveme, enten til Raadførere, eller til medarbeidere i benævnte ting, eller som kunde findes villige til, ud af deres Bibliotheqver samt anden havende forraad, noget til bemelte forehavende atournere. Dernæst maatte J og have i tanke, til samme Societet at invitere dem, som udi Historia naturali, samt udi de medicinske, matematiske og mechaniske videnskaber viste at fremføre nogle mærkelige Jnventa, der kunde agtes værde at meddeele Publico, og tiene saavel til bemelte videnskabers forøgelse, som til Auctorum Roes og berømmelse; Da ogsaa deslige Pieces, tillige med de andre, som udi Fæderne landets Historie, Antiquitæter og alle andre videnskaber blive udarbeidede, kunde udi visse Samlinger, efter Exempler af andre Societeter, vorde ved Trykken bekiendtgjorte. og saafremt Vi skulle fornemme, at dette vores allernaadigst saa vel meente, som til landets almindelige ære, samt lærdommens Ziir og Nytte hensigtende Forslag, hvilket, som noget os særdeeles behageligt, vi allernaadigst hermed ville have Eder anbefalet, bekom nogen fornøvelig fremgang, saa at der kunde være haab til, at bemelte Societet ey alleene fremdeeles maatte vedblive, men endogsaa i tiden formeeres, ville vi og have i Erindring, naar tiid er, allernaadigst at forsikkre det samme om vores Høy Kongelig protection, samt dertil saadanne benaadninger, efter Eders allerunderdanigste forslag og nærmere Forestilling at meddeele, som vi allernaadigst kunde eragte til dessen conservation, fremvevt og bestandighed at være tienlige.«

Hvilken Betydning man tillagde dette kongelige Reskript, fremgaar bl. a. af, at man fra forskellig Side har villet gøre den 11. Januar 1743 til Selskabets Stiftelsesdag¹. Molbech hævdede under Forberedelserne til Jubilæet 1842, at der ikke var nogen som helst historisk Grund til med Prof. Jens Møller at betragte den 11. Januar 1743 som Selskabets Stiftelsesdag, og den for Jubilæet nedsatte Komité fremhævede, »at det Kgl. Brev af 11te Jan. 1743 er egentligen stilet til Medaille-Commissionen,

¹ Saaledes f. Ex. Hielmstjerne i hans Udkast til en Lov-Tale over J. L. Holstein, oplæst i Selskabet den 18. Februar 1763, Kbh. 1766. S. 3 og Jens Møller i Mnemosyne. Bd. IV. Kbh. 1833. S. 13—14.

og angaaer i Hovedsagen dennes Anliggender; det er kun ligesom i Forbigaaende, at Kongen deri forsikkrer Selskabet, der forudsættes som tilværende, om sin Gunst og Beskyttelse«. Som Svar paa en Beretning til Kongen desangaaende meddelte Christian VIII, Selskabets daværende Præses, i Skrivelse af 6. Marts 1842: »Da Vi af de Os forelagte Protocoller fra den Tid see, at Selskabets første Medlemmer paa den Dag [13. Novbr.] samledes for med Hans Majestæt Kongens Bifald at danne et lærd Societet for Fædrelandets Oldsager og Historie, saa finde Vi ogsaa denne Dag den mest passende til at høitideligholde denne Selskabets Jubelfest.«

Flere Aar senere har Hans Gram i et Brev af 15. August 1747 til J. L. Holstein¹ skildret Selskabets Oprettelse paa følgende Maade:

»Da Hr. Græf Rantzau ikke hafver Protocollen, som af hans Svar til mig i Dag Morges kand sees, saa hafver jeg dog forfattet Historien af Societetet efter de Copier og Extracter, som jeg hos mig self fandt, hvorudj, endskiønt jeg hafver her og der forglemt at antegne Data, jeg dog nogenledes rigtigen hafver af Brevens Jndhold kundet slutte Tiden, saa at Beskrivelsen kand passere for tilforladelig.«

»Anno 1739. den 27. Maji hafver Deres Kongl. Maj^t af HøySal. og Høylofl. Jhukommelse udstædet en Allernaad. Ordre til Hr. GeheimeConferentzRaad og OberSecret. von Holstein, til JustitzRaad Hans Gram, og Kunstforvalter de Wahl, anlangende at reglere det Mynt-Cabinet, som D. K. Mt Allernaad. var sindet paa KunstCammeret at oprette.

Hr. Secreterer Henrichsen blev strax derpaa ved en àparte Kongel. Befalning dennem adjungeret; og af hannem blev forfattet en Catalogus paa alle Medaillerne og Mynterne, som mand paa de trende anbefalede Stæder, nemlig paa Rosenborg-Slot, paa KunstCammeret, og hos EtatsRaad Foss, hafde forefundet og igiennemgaaet. Hvorpaa Secret. Henrichsen er Anno 1740. om Sommeren reyst udenlands: Og er siden om Efterhøsten Hr. HofPrædikant Pontoppidan blefven i hans stæd adjungeret Mr de Wahl og mig, og har derefter bestandigen bivaanet Medaillernes Revision.

Mand hafver derpaa, i de sidste Maaneder af Aaret 1740. samt in Januario, Februario p. anni 1741. udj det Kongl. Danske Cancellies Archiv, igiennemgaaet paa nye alle Medailler og Mynter, dennem stykke for stykke med den af Hr. Henrichsen forfattede Catalogo confereret, og numererede, samt hver i sit Papir indviklet, lagt udj saadan Orden, at de alle og enhver kunde findes efter Catalogi Anviisning. Ligeledes er en àparte Catalogus ofver Doubletterne forfattet. Jtem en særdeles ofver Tripletterne. Og endeligen, hvad som ofver Tripletter fandtes, er

¹ Brevets Indledning er trykt i: Breve fra Hans Gram. Kbh. 1907. S. 304; Originalen til Grams Udfærdigelse af Beretningen, som findes i det kgl. Bibliotek, Ledreborg 463 Fol., er lagt til Grund for ovenstaaende Gengivelse; en Afskrift af Biskop L. Harboe, ligeledes i det kgl. Bibliotek, Ny kgl. Samling 4° 1269, er trykt i G. Galster: Hans Gram og det kgl. Myntkabinet. Numismatisk Forenings Medlemsblad. XIII. Maj 1933.

bragt i en særdeles Classe, kaldet Residuum: hvilken sidste er forbleven ved Hoved-Samlingen.

Herom blev indgifven vores allerunderdanigste Relation til Deres Kongl. Majt Anno 1741. in Majo, (om jeg ret mindes.) Udj hvis Slutning mældedes alene, at hvad anbelagede de fremmede Medailler og Mynter, som deels paa Rosenborg, deels paa Kunstkammeret hafdes, da var dermed endnu intet foretaget, og indstilledes derfor allerunderd. om dermed motte fremdeles henstaae, indtil Hr. Henrichsen var fra sin udenlandsk Reyse hjemkommen.

Jmidlertid var an. 1741. ved Aarets Begyndelse M^r des Roches de Parthenay indkommen med sit Project, om at skrifve en Histoire Metallique de Danemarc, hvorudj alle Medailles og Mynter af det Kongl. Cabinet skulde stikkes i Kobber og beskrives. Og efter at een og anden Memorial herom til Hans Excell. Hr. GeheimeConferentzRaad von Holstein var af hannem ofvergifvet, er hand endeligen den 19. febr. i bem^{te} Aar 1741. fremkommen med en Plan, hvorledes hand formeente sig Verket at kunde foretage og executere. Det er da nogen Tiid derefter udj samme Aar 1741. skeet, at den HøystSal. Konge hafver Allernaad. approberet saadant forslag, og til Verkets Execution destineret en Capital af 4000. Rdlr. Saa og Allernaadigst resolveret, det Tripletterne af Medaillerne skulde ved Auction bortsælges, og hvad deraf indkom, ligeledes at lægges til ombemældte Dessein; Efterat Doubletterne vare blefven andenstæds hen destinerede.

Er saa derpaa, udj Resten af Aaret 1741. (at forstaae udj foraaret, og siden, efter Hans Kongl. Majts og Hans Excellences Hr. Geh.Conf.Raad von Holsteins Hiemkomst, om Efterhøsten) holden ugentlige forsamlinger i Hans Excellences Huus, under Nafn af *Medaille-Commission*, hvor jeg, udj Hr. Henrichsens udenlandsk fraværelse holdte Protocollen. Samme Commission vedholdte 1742. bestaaende alene af disse faae Personer, Hans Excellence og Hr. HofPrædikant Pontoppidan, samt Hr. JustitzRaad Ramus, som Tegning- og Gravûre-kyndig, og mig. Hans Excell. Hr. Geh.R. von Raben indfandt sig ogsaa undertiden i disse forsamlinger.

Anno 1742. om Vinteren, er Auctionen blefven holden ofver Medaillernes Tripletter; hvilket bevises med Catalogo og AuctionsProtocollen, hvor Auctions Dagen er den 27. februarii 1742. og mine derfor indgifne Regninger, hvorved Pengene fulgte, bør findes ved Protocollen.

Udj værende Tiid blef, iblant andet, talt om at projectere nogle Jettons paa alle gamle Danske Konger, fra den Tiid af, mand hafver nogen Vissshed i vore Historier, nemlig fra Kong Gorm, Kong Haralds fader, og fremdeles, à l'imitation af dem, som ere giordte paa de Engelske og franske Konger. Dette Arbeide blef mig paalagt, som jeg og deraf hafver viist udj vore forsamlinger Desseins, indtil noget hen i den Oldenborgiske Stamme. Siden er dette forslag blefven forandret, og mand hafver alene arbeidet paa Jettons til alle Aarene i HøystSal. Kong Christiani VI. Regering, hvoraf hvert Membrum Societatis hafver gjort sine, efterat Societetet i de efterfølgende annis 1743. og 1744. var blefven stærkere.

Men endnu An. 1742. om Sommeren er dette skeet, at Hans Excell. Hr. Geh. Conf.R. von Holstein gaf tilkiænde, det D. Kongl. Maj^{ts} Allernaadigste Villie var, at denne Commission, som hidindtil hafde alene haft de Kongel. Medailles og Mynter til Object, skulde extendere sig til flere Ting, og derudaf, ved flere Membrorum Tiltagning, formeres et Societet, der skulde tractere nogle lærde Materier, meest til fædernelandets Historier og Antiquiteter at opliuse. Og blef da af Deres Excell. mig befalet, at opsætte mine Tanker derom, samt giøre forslag paa de Mænd, som dertil kunde inviteres. Mine allerunderdan. Tanker og forslag findes ogsaa herom ved Protocollen, og, om jeg ret mindes, ere deri indførte.

Udaf de Mænd, som samme Tiid vare i forslaget næfnte, blefve for det første disse indkaldede Hr. Doct. Marcus Wøldike, Hr. JustitzRaad Scheid, og Prof. Møllmann¹, foruden de tre, som alt tilforne hafde været i Medaille-Commissionen, nemlig Hr. Pontoppidan, JustitzRaad Ramus, og jeg; Saa at vj vare da endnu ikkun 6, foruden Præsens Hr. Geh.Conf.R. v. Holstein. Sal. Hr. ConferentzR. Rostgaard blef ogsaa da inviteret, men saasom hand var bestandigen paa Landet boende, har hand ikkun engang eller tu indfundet sig i forsamlingen.

An. 1742. i Novembri, er det blefven besluttet, at til allerunderdanigst at efterkomme Deres Kongl. Maj^{ts} Allernaad. Villie og intention, skulle Membra Societatis foretage enhver nogle Materier, efter eget Val, at elaborere, paa saadan Maade, som i udenlandske Societeter, fornemligen det Parisiske Academie des belles Lettres, og i det Berlinske er sædvanligt, og saadanne Afhandlinger udj forsamlingerne at oplæse; som da siden i visse Bind samlede kunde udgifves i Trykken. Hermed hafver da jeg da giort Begyndelsen, med min in Decembri 1742. færdigskrefne, men ey førend An. 1743. in februario udj forsamlingen oplæste Afhandling om Kong Canuto Magno, og om alle samtlige Vores samt de mange Engelske Historieskrifveres Vildfarelse angaaende denne Konges saa berømte Romerske Reyses Omstændigheder.

Strax derpaa, da denne Begyndelse var skeet, er i sidstbemældte Aar 1743. Deres Kongl. Maj^{ts} Allernaadigste Rescript til Societetet indkommet, hvorudj først Allernaad. mældes, at, eftersom til »Medaillernes Graving i Kobber, og flere giorte Omkostninger, de for soldte Doubletter i forleden Aar (1742.) indkomne Auctions-Penge, saavel som de til sidste 11. Decembr. 1742. af 4000.Rdlrs Capital oppebaarne Renter ey hafde kundet forslaae, saa hafde Deres Kongl. Maj^t foruden de 1000. Rdlr, som den in an. 1742. til Aalborg Skole beskikkede Rector skulde betale, endnu Allernaad. assigneret til samme Brug 1000. Rdlr.«

Dernæst siges udj samme Allernaad. Rescript, at det »skulde være Deres Kongl. Maj^t kiært, hvis Commissionen, foruden dens hidindtil hafte forretning med Medaillerne, som den fremdeles skulde vedblifve, vilde tillige allerunderdanigst være betænkt paa, at gaae videre, og at foretage sig nogle lærde og nyttige Materier, fædernelandet til ære, og Videnskaberne til Opliusning, at udarbeide. Hvoriblant mand først og fremmest motte lade sig være angelegen, alt hvad som til

¹ Jvfr. S. 8, Kongens Brev 29. Juni 1741.

disse Rigers og Landes Historie, baade i Almindelighed, og i Stykkeviis, motte være enten allerede bekiændt, eller ved nærmere og nøyere Eftersøgning kunde opdages. Og skulde det staae Societetet frit for, at udvælge og til sig tage andre kyndige og erfarne Mænd, til bem^{te} forehafvende at prosequere: Saa og dertil invitere dem, som udj Historia Naturali, samt i de Medicinske, Mathematiske og Mechaniske Videnskaber vidste at fremføre nogle mærkelige inventa, der kunde agtes værde at meddele Publico, og tiene til Lærdoms forøgelse: da ogsaa deslige Pieces, tillige med dem, som udj fædernelandets Historie og Antiquitæter blefve udarbeidede, [kunde] udj visse Samlinger, efter Exempel af andre Societæter, vorde ved Trykken bekiændtgiorte. Saafremt og Deres Kongl. Maj^t skulde fornemme, at dette Allernaad. saa velmeente, som til Landets almindelige ære, samt Lærdommens Ziir og Nytte hensigtende forslag (hvilket D. K. Mt Allernaadigst, som noget særdeles behageligt, vilde hermed hafve Societetet anbefalet,) bekom nogen fornøyelig fremgang, saa at her kunde være Haab til, at bem^{te} Jndretning motte fremdeles ey alene vedblifve, men endogsaa i Tiden tilvoxe og formeres, vilde D. K. M.^t og hafve i Erindring, Allernaad. at forsikre Societetet om Sin Høye kongel. Protection, samt dertil saadanne Benaadninger at meddeele, som D. K. M. Allernaad. kunde eragte til dessen Conservation, fremvæxt og Bestandighed at være tienlige.

Og er dette da den rette og egentlige Epoque af Societetet.«

Derefter giver Gram nogle faa Oplysninger fra de nærmest følgende Aar vedrørende Medlemsvalg og Trykning af Publikationer.¹

¹ Til Grams Beretning (Ledreborg 463 Føl.) er vedføjet et — ikke af Gram skrevet — »Udkast paa visse practiske Materier, som synes at kunde udarbeides af Membris af det Nye lærde Societet«.